

ЭРҮҮГИЙН ЭРХ ЗҮЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ

Хөтөлбөрийн хүрээнд бид Монгол Улсад өрнөж буй эрх зүйн шинэчлэлийн үйл явцыг бие даасан судалгаа, мониторингийн үр дүнгээр хангахын зэрэгцээ, шинэ эрх зүйн орчинд ажиллах эрх зүйн соёлыг төлөвшүүлэх, хууль тогтоомж, эрх зүйн баримт бичгийг боловсруулах шатанд иргэний нийгмийн санал бодлыг нэгтгэн

хүргэхэд гол анхаарлаа хандуулж ажиллалаа. Энэ онд цар тахлын улмаас тулгарч буй сорилтыг даван туулахад шаардлагатай эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлд хувь нэмэр оруулахын зэрэгцээ эрүүгийн эрх зүйн шинэчлэлийн үйл явцыг үнэлэх судалгаа шинжилгээнүүд хийгдлээ.

ЭРХ ЗҮЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙН ҮЙЛ ЯВЦАД ИРГЭНИЙ НИЙГМИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ, ХУУЛЬ САХИУЛАХ БАЙГУУЛЛАГАД ТЕХНИКИЙН ТУСЛАЛЦАА ҮЗҮҮЛЭХ НЬ

ННФ эрх зүйн шинэ орчныг иргэний нийгэмд таниулах, энэхүү шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэхэд иргэний нийгмийн үүрэг оролцоог нэмэгдүүлэхэд бүх талаар анхаарч ажилладаг билээ. Энэ хүрээнд “Хуулийн хэлэлцүүлэг”, ажиглалт мониторинг, гарын авлага, судалгаа шинжилгээ, экспертийн хэлэлцүүлэг зэрэг үйл ажиллагаа явуулж байна.

Өнгөрсөн онд цаг үеийн нөхцөл байдалд хариу үзүүлэх хүрээнд Олон нийтийн радио телевизийн тухай хуулийн

хэрэгжилтэд үнэлгээ хийх хэлэлцүүлгийг цахимаар явуулж, хэлэлцүүлгийн саналд тулгуурлан бэлтгэсэн хуулийн шүүмжийг холбогдох талуудад хүргүүлээ. Мөн эрүүгийн хууль тогтоомжид шинээр орж ирсэн шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлэг, цагдан хорих хэлэлцүүлэгт мониторинг хийх гарын авлага боловсруулах ажлыг эхлүүлээ. Тус гарын авлага нь энэ үйл явцад ажиглалт хийхийг хүссэн хэн бүхэн ашиглаж болохуйц байх бөгөөд гарын авлага ашиглах түршилтын мониторингийг ирэх онд хийхээр төлөвлөөд байна.

Эрх зүйн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэхэд чиглэсэн дөрвөн тусдаа бодлогын судалгааг дэмжиж 2020 онд эхлүүлсэн “Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн шийдвэрлэлт, ял шийтгэл оногдуулж буй байдалд дүн шинжилгээ хийх нь”, “Шинэ эрүүгийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт сумын түвшинд”, “Нотолгооны өнөөгийн практик, арга зүй, техник хэрэгсэл, анхаарах асуудал”, “Шинэ төрлийн гэмт хэргийн шийдвэрлэлт” судалгааны тайлангууд нийтэд хүрлээ. Түүнчлэн 2021 онд “Мөрдөх албаны талаарх харьцуулсан судалгаа”, “Хуулийн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага оногдуулахад тулгамдаж буй асуудал”, “Худал мэдээлэл тараах гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэж буй практик: Илт худал мэдээлэл гэх ойлголтын эрүүгийн эрх зүйн асуудал”, “Гэмт хэргийн хөөн хэлэлцэх хугацаа: Тулгамдаж буй асуудал” зэрэг сэдвээр эхлүүлсэн судалгааны ажил дуусаж үр дүн нь нийтийн хүртээл боллоо. Мөн “Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг, зөрчлийн давхардал”, “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа дахь зөвшөөрөл, тулгамдсан асуудал”, “Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ, түүний хэрэгжилтийн байдал” судалгааны ажлууд дуусах шатандаа орж байгаа бөгөөд тайлан нь ирэх онд хэвлэгдэх юм.

Манай улсад өрнөж буй оролцооны чиглэлээрх хууль тогтоомжийн шинэчлэлд 2015 онд батлагдсан Хууль тогтоомжийн тухай хууль онцгой байр суурь эзэлнэ. Тус хуулиар хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг тандан судлах эсхүл хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлсний үндсэн дээр хуулийн үзэл баримтлал, танилцуулга, төслийг боловсруулах, улмаар хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх, холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх, төсөл боловсруулах явцдаа иргэн, төр, төрийн бус байгууллагаас санал авах үйл явцыг нарийвчлан зохицуулсан байдаг. Гагцхүү энэхүү журам, шаардлага хууль тогтоох явцад хэрхэн мөрдөгдөж байгаа нь чухал юм. Тиймээс ННФ “Хууль

тогтоомжийн тухай хуулийн хэрэгжилт: Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн жишээн дээр авч үзэх нь” сэдэвт судалгааны ажил эхлүүлж үр дүнг олон нийтэд хүргэхэд бэлэн болоод байна.

Түүнчлэн эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд хуульч бэлтгэн гаргаж буй өнөөгийн нөхцөл байдлыг эргэн харах хэрэгцээ шаардлага өндөр байгааг үндэслэн АНУ, БНСУ, ХБНГУ-ын хуульч бэлтгэх тогтолцоог судлан “Хуульч бэлтгэх гадаад орнуудын туршлага” сэдэвт харьцуулсан судалгааны тайланг нийтлэн гаргалаа.

Зарим тохиолдолд судалгааны ажлын үр дүнг хэлэлцүүлэхийн зэрэгцээ хэвлэхийн өмнө экспертийн хэлэлцүүлэг хийж, шүүмжийг тайланд тусгах нь маргаан бүхий асуудлаар олон талын дуу хоолойг сонсох боломж бүрдүүлэх тул “Худал мэдээлэл тараах гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэж буй практик: Илт худал мэдээлэл гэх ойлголтын эрүүгийн эрх зүйн асуудал” тайлангийн урьдчилсан дүнг УИХ-ын гишүүн, төрийн бус байгууллага, их дээд сургуулийн багш нарыг оролцуулан танилцуулж, гаргасан шүүмж, саналыг тайланд тусгалаа.

Хуульч бэлтгэх тогтолцооны шинэчлэлийн асуудлыг хөндөж буй энэ цаг үед Доктор Ш.Чулуунбат, Д.Сүнжид, судлаач А.Сэргэлэнтуйа нар БНСУ, ХБНГУ, АНУ-ын хуульч болох үе шат, хуулийн сургуульд элсэн суралцахад тавигдах шаардлага, хичээлийн хөтөлбөр, кредит цаг, сургуулийн магадлан итгэмжлэл, хуульчийн шалгалтын агуулга, бүтэц зэрэг нийтлэг асуудлыг уг судалгаагаар авч үзлээ.

Монгол Улсад өрнөж буй эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль батлагдан мөрдөгдөөд багагүй хугацаа өнгөрч байгаа ч энэ асуудлаар нийгэмд багагүй маргаан мэтгэлцээн өрнөөд байгаа билээ. Үүнтэй холбогдуулан хууль тогтоох байгууллага тухайн хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудал яригдаж байгаа бөгөөд бид

эдгээр хуульд хийсэн суурь судалгааг ирэх онд хэвлэн нийтэлж, олон нийтийн хүртээл болгохоор ажиллаж байна. Үүний зэрэгцээ хуулийн төслийн нэмэлт, өөрчлөлт боловсруулах Ажлын хэсгийн зарим гишүүнийг гадаад улсын түршлага судлахад зориулж тэтгэлэг олгосон бөгөөд цар тахлын улмаас энэ ажил хойшилсон болно.

ХОХИРЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТОГТОЛЦООГ БҮРДҮҮЛЭХ, БЭХЖҮҮЛЭХЭД ДЭМЖЛЭГ ҮЗҮҮЛЭХ

2012 оноос эхэлсэн эрүүгийн эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд хохирогчийн эрх зүйн хамгаалалт сайжирч, гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, хор үршгийн барагдуулалт сайжирна хэмээх олон нийт, иргэний нийгмийн байгууллагуудын хүлээлт байсан. Тиймээс бид хохирол барагдуулах үйл ажиллагаатай холбоотой цуврал судалгааны ажил гүйцэтгэж байгаа бөгөөд өнгөрсөн онд эхлүүлсэн “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 45 дугаар бүлгийн хэрэгжилт” буюу Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх

ажиллагааны явцад шүүгч, прокурор, мөрдөгчийн хууль зөрчсөн ажиллагааны улмаас учирсан хохирлыг арилгах зохицуулалтын хэрэгжилтэд үнэлгээ өгсөн тайланг хэвлүүллээ. Мөн “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх явцад учирсан хохирлын нөхөн төлүүлэлт: Шүүхийн шийдвэрийн дүн шинжилгээ” судалгааны тайланг хэвлэж олон нийтийн хүртээл болгосноор энэ чиглэлээр дөрвөн цуврал судалгаа олон нийт, шийдвэр гаргагчдын гарт хүрлээ. Цаашид ч тодорхой судалгааны ажлууд үргэлжлэн хийгдэж байна.

“Хохирол нөхөн төлүүлэх үндэсний тогтолцоо: Шударга ёсыг сэргээн тогтоох нь” сэдвийн хүрээнд хоёр цуврал цахим хэлэлцүүлэг зохион байгуулж энэ хүрээнд хийсэн судалгааны дүнг олон нийтэд танилцууллаа. Мөн өнгөрсөн онд эхлүүлсэн “Хохирлын тогтолцоо” кампанит ажил амжилттай өрнөж, талуудын анхаарлыг энэ асуудалд хандуулж чадсан юм. Тус кампанит ажлын үеэр бэлгийн халдашгүй байдал, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчны эсрэг болон хүн алах, авлигын гэмт хэргийн асуудлаар долоон видео, таван постер, 10 нийтлэл бэлтгэж түгээлээ. Тус контентууд давтагдсан тоогоор

нийт 2,027,400 хүнд хүрч, үүнээс 934,500 хүн хариу үйлдэл үзүүлсэн дүн гарлаа. Тус аяны төгсгөлд хийсэн “Хохирлоо хэрхэн барагдуулах вэ?” цахим форум нийт 284 гаруй мянган хүнд хүрч, 26 мянга гаруй хүн хариу үйлдэл үзүүлжээ.

Хохирол барагдуулах тогтолцоог бүрдүүлэх, сайжруулах асуудлаар шүүх, хүний эрхийн үндэсний байгууллага, холбогдох яам анхаарч, тодорхой ажил санаачилж эхэлсэн нь энэ чиглэлээр ахиц дэвшил гарч буйг илтгэн харуулж байна.

“Хохиролгүй барагдуулъя” кампанит ажлын үеэр бэлгийн халдашгүй байдал, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчны эсрэг болон авлигын гэмт хэргийн хохирол барагдуулалттай холбогдуулан гаргасан бүтээгдэхүүний постерууд

ЭРХ ЗҮЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙН МЭДЛЭГ, МЭДЭЭЛЛИЙГ ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛЭХ

Эрх зүйн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэхэд бодлогын судалгаа шинжилгээ хийхийн зэрэгцээ үр дүнг тухай бүрд олон нийт, шийдвэр гаргагчдад таниулах нь тун чухал юм. Үүний нэг арга хэрэгсэл нь хөтөлбөрөөс зохион байгуулж буй цахим хэлэлцүүлэг билээ. 2021 онд “Бага насны хүүхдийг алах болон хүчиндэх гэмт хэрэгт ял оногдуулж буй байдалд хийсэн дүн шинжилгээ”, “Өршөөлийн хуулиудад хийсэн дүн шинжилгээ”, “Өршөөлийн хуулиудад хийсэн дүн шинжилгээ-Татварын өршөөл”, “Гэрч, хохирогчийн хамгаалалт” сэдвүүдээр хэлэлцүүлэг өрнүүллээ. Эдгээр хэлэлцүүлэг нийт 73,518 хүнд хүрч, 2,406 хүн хариу үйлдэл үзүүлэн, видеог нийт

34,254 хүн үзэж сонирхжээ. Мөн эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд хийсэн судалгааны ажлыг танилцуулах уулзалтыг УДШ-ийн Эрүүгийн танхим, ХЗДХЯ, ЦЕГ-ын холбогдох албан тушаалтныг оролцуулан тус тус зохион байгууллаа.

ННФ нь эрх зүйн шинэчлэлийн явцад хийсэн судалгааны тайланд олон нийт, шийдвэр гаргагчдын анхаарлыг хандуулах зорилгоор гол үр дүнг хураангуйлан өнгөрсөн оноос “Судалгааны тойм” байдлаар хүргэж эхэлсэн.

Өнөөгийн байдлаар нийт 22 дугаар олон нийтийн хүртээл болжээ.

СТРАТЕГИЙН ӨМГӨӨЛӨЛ

Хохирол барагдуулах тогтолцоог бэхжүүлэх хүрээнд жишиг тогтоох зорилгоор дараах сэдвээр стратегийн өмгөөллийн тэтгэлэг олголоо. Үүнд:

- Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн улмаас үүссэн сэтгэл санааны хохирлыг нөхөн төлүүлэх стратегийн өмгөөлөл;

- “Цагаан эрэг”-ийн хохирлыг арилгах нийтийн эрхийн өмгөөлөл;
- Ковид-19 цар тахлын үед захиргааны хууль бус шийдвэрийн улмаас иргэнд учирсан хохирлыг барагдуулах;
- Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг арилгах жишиг тогтоох.

МОНИТОРИНГ

Цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хэрэгжүүлж буй хөл хорионы дэглэмд хууль сахиулах ажиллагаатай холбоотой гомдол цөөнгүй гарч байгаатай холбогдуулан цагдаагийн албаны үйл ажиллагаанд мониторинг хийх тэтгэлгийг Монголын эмнести интернэйшнл ТББ-д олгов. Тэтгэлгийн хүрээнд хийсэн баримтжуулалтад тулгуурлан дараах сэдвээр цахим хэлэлцүүлгийг цувралаар зохион байгууллаа. Үүнд:

- Ковид 19 цар тахлын үеийн хууль сахиулах ажиллагаа: “Жагсаал, цуглаан”
- Ковид 19 цар тахлын үеийн хууль сахиулах ажиллагаа: “Чөлөөтэй зорчих эрх”

- Ковид 19 цар тахлын үеийн хууль сахиулах ажиллагаа: “Хүч, түсгай хэрэгсэл”

Мөн хөл хорионы улмаас гэр бүлийн хүчирхийллийн гэмт хэрэг, зөрчлийн тоо өсөж байгаатай холбогдуулан гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод үзүүлэх үйлчилгээний чанарыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Хүчирхийллийн эсрэг үндэсний төв (ХЭҮТ)-д олгосон тэтгэлгийн үйл ажиллагаа энэ онд үргэлжиллээ. Мониторингийн зарим дүнг танилцуулах уулзалтыг үг байгууллага 12 дугаар сард зохион байгуулав.

Мөн авлигын шинжтэй гомдол мэдээллийн шийдвэрлэлтэд хийсэн мониторингийн дүнг Монитор цувралын 28 дугаарт нийтлэн гаргалаа.